

Agnieszka Woszczyk

Platońska teoria najwyższych zasad bytowych

Recenzja książki Bogdana Dembińskiego:
Późna nauka Platona. Związki ontologii i matematyki.
Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2003

Dyskusja nad interpretacją myśli Platona nie może się obyć bez ustalenia, czy podstawę jej rekonstrukcji wyznacza tylko to, co stanowi dzieło spisane, czy również tak zwane *agrapha dogmata*, a więc przekaz uczniów i kontynuatorów dotyczący ustnego nauczania wewnątrz Akademii. Książka Bogdana Dembińskiego, będąca kontynuacją i rozszerzeniem pracy: *Teoria idei. Ewolucja myśli Platońskiej* (Katowice 1997 — wydanie 1., 1999 — wydanie 2.), jest ważnym wkładem w tę dyskusję, a zarazem jej uzupełnieniem perspektywą ewolucyjną. Autor proponuje bowiem odmienne stanowisko niż przedstawiciele tak zwanej szkoły tybingeńskiej (głównie Hans Joachim Krämer i Konrad Gaiser), którzy uznają nauki niepisane za podstawę interpretacji dzieł pisanych Platona, a tym samym uprzedniość teorii pryncypiów w stosunku do innych Platońskich koncepcji.

Zaproponowane w pracy podejście ewolucyjne ukazuje „nauki niepisane” (teorię liczb idealnych, teorię pryncypiów bytowych) jako wynik rozwoju myśli Platońskiej i jego naturalne zwieńczenie, nie zaś gotowy koncept towarzyszący Platonowi od początku twórczości. Znajduje to swe odbicie w strukturze tekstu, gdyż rozdziały pierwszy i drugi poświęcone są wyjaśnieniu podstaw ontologii Platona, złasz-

cza zaś rozumienia bycia i jego przejawów, relacji między ideami a nieokreślonym tworzywem. W ramach tych rozważań autor poddaje również krytyce tak zwaną koncepcję dwóch światów, wyjaśniając typy ustrukturalizowania ontycznego rzeczywistości.

Filozofia Platońska — której oczywistego znaczenia na obszarze oddziaływań historyczno-filozoficznych nie trzeba uzasadniać — rozumiana jest tu także, zwłaszcza w swej późnej postaci, jako istotna z punktu widzenia ontologii matematyki, a szczególnie w kontekście toczącej się w ramach matematycznego przyrodoznawstwa dyskusji nad statusem przedmiotów matematyki. Tym samym autor podkreśla inspirujący wpływ filozofii Platona na współczesne przyrodoznawstwo. Rozdział trzeci zawiera omówienie Platońskiej koncepcji matematyki, zarówno w aspekcie rozumienia metody matematycznej, jak i typologii liczb oraz istoty przedmiotów matematycznych. Rozdział czwarty przedstawia teorię liczb idealnych oraz idei geometrycznych, czyli dymensjonalnych postaci liczb idealnych. Autor pokazuje tu istotną różnicę między porządkiem idealnym a porządkiem obiektywnym, eksplikując i uzasadniając tezę, że to, co idealne, może zostać określone tylko relacyjnie.

Kolejne cztery rozdziały poświęcone są przedstawieniu teorii pryncypiów bytowych: Jedna i Nieokreślonej Diady, jako ostatecznego i ponadbyтового źródła ustrukturalizowania rzeczywistości. Autor prezentuje tu różne modele interpretacyjne, które przedstawiają typy relacji między pryncypiami bytowymi; są to modele: dualny, monistyczny, strukturalny i wertykalny. Modele te potwierdzają możliwość budowania na podstawie teorii idei zróżnicowanych koncepcji ontologicznych. W rozdziale dziewiątym autor wraca do teorii liczb idealnych po to, by omówić różnice między ujęciem tego zagadnienia w dialogach i „tradycji pośredniej”, ale także uzasadnić na innym poziomie (sc. poziomie pryncypiów) relacyjny charakter idei i liczb idealnych. Rozważania zamyka (w rozdziale dziesiątym) ukazanie funkcji pryncypiów w Platońskiej dialektyce, etyce, teorii piękna i teologii.

Cennym uzupełnieniem książki jest zawarty w aneksie wybór tekstów źródłowych z *Testimonia Platonica*, w większości w tłumaczeniu autora. W aneksie tym znajdują się fragmenty dzieł Arystotelesa, Filoponusa, Symplicjusza, Aristoxenosa, Sekstusa Empiryka, Teofrasta, Asklepiosa, Syriana, Aleksandra z Afrodyzji oraz Pseudo-Aleksandra.